

15. Dz U. R. P. – 1933. – № 22. – Poz. 165. – S. 456 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.
16. Dz U. R. P. – 1932. – № 91. – Poz. 779. – S. 1857-1858 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.
17. Dz U. R. P. – 1932. – № 94. – Poz. 817. – S. 1971-1973 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.
18. Dz U. R. P. – 1932. – № 26. – Poz. 236. – S. 418-423 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.
19. Dz U. R. P. – 1932. – № 24. – Poz. 188. – S. 384 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.
20. Dz U. R. P. – 1936. – № 3. – Poz. 23. – S. 40-41 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.
21. Dz U. R. P. – 1932. – № 94. – Poz. 815. – S. 1969-1970 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.
22. Dz U. R. P. – 1935. – № 85. – Poz. 520. – S. 1390 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.
23. Archiwum Akt Nowych, Rada Spółdzielcza 9, Protokół z XIV posiedzenia Rady Spółdzielczej, odbytego w dniu 17 stycznia 1933 r., . 36.
24. Жук А. Обязуюча в Польщі класифікація кооператив / А. Жук // Кооперативна республіка. – 1934. – Ч. II. – С. 351-355.
25. Dz U. R. P. – 1934. – № 38. – Poz. 342. – S. 636-641 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.
26. Dz U. R. P. – 1934. – № 55. – Poz. 495. – S. 896-912 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.
27. Відтята частина від цілості // Господарсько-кооперативний часопис. – 1935. – 20 січня. – С. 5-8.
28. Dz U. R. P. – 1934. – № 89. – Poz. 817. – S. 1702-1703 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.
29. Dz U. R. P. – 1939. – № 65. – Poz. 440. – S. 1011-1012 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.
30. Dz U. R. P. – 1934. – № 57. – Poz. 504. – S. 982-983 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.
31. Dz U. R. P. – 1934. – № 59. – Poz. 511. – S. 1001-1010 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.
32. Dz U. R. P. – 1936. – № 35. – Poz. 272. – S. 595-598 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.
33. Dz U. R. P. – 1936. – № 82. – Poz. 568. – S. 1330-1332 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.
34. Dz U. R. P. – 1936. – № 82. – Poz. 569. – S. 1333-1342 [Electroniczny zasyb]. – Tryb dost'pu: <http://www.isap.sejm.gov.pl/pdf>. – 23. 05. 2010.

Н.І.Земзюліна

СТАНОВЛЕННЯ СВІТОВОГО ЖІНОЧОГО КООПЕРАТИВНОГО РУХУ (ПЕРША ТРЕТИНА ХХ СТ.)

За повоєнний період помітно зросли авторитет і вплив Міжнародного кооперативного альянсу (МКА) на міжнародній арені. Альянс активно захищає інтереси широких мас населення, бере участь у заходах, що проводяться ООН та її спеціалізованими органами, підтримує акції демократичних сил.

Розширилася діяльність МКА щодо надання допомоги кооперативам країн, що розвиваються, зросла його роль у розвитку міжнародної співпраці, міжнародної кооперативної торгівлі, туризму, страхування, захисту прав споживачів тощо. Серйозну увагу МКА надає проблемам кооперативної демократії, зміцненню єдності лав міжнародного кооперативного руху. Щораз більшого значення для МКА набирає проблема захисту кооператорів від натиску корпорацій, які настирливо втручаються в традиційні сфери діяльності кооперативів. Глибокі зміни, що відбулися в економічному й суспільному житті, спричинили постановня проблеми кооперативної демократії, яка глибоко хвилює мільйони людей. Рівень розвитку кооперативної демократії залежить від рівня розвитку демократії в тій чи іншій країні.

У 1921–1966 рр. у МКА діяла Міжнародна кооперативна жіноча гільдія. Гільдія проводила велику роботу щодо підвищення громадського становища жінок, розширення їх освіти, досягнення їх політичної та економічної рівності, поліпшення життя їх родин тощо. Через фінансові труднощі в 1963 р. гільдія зупинила роботу на три роки, а в 1966 р. ввійшла до МКА як Жіноча кооперативна консультативна рада (ЖККР), що об'єднує жінок-кооператорів з багатьох країн світу. ЖККР консультувала МКА з проблем жіночого кооперативного руху, проводила освітню й дослідницьку діяльність, встановлювала контакти з жінками-кооператорами та національними жіночими організаціями, вела боротьбу за рівні права жінок та чоловіків в освіті, професійному навчанні, оплаті праці, в висуванні на керівні посади, а також співпрацювала з ООН та її спеціалізованими установами, іншими міжнародними організаціями.

У 1974 р. Центральний комітет МКА ухвалив рішення надати представнику Жіночої кооперативної консультативної ради повний статус. Того ж року ЖККР було реорганізовано в Комітет жінок-кооператорів, відтак вона отримала статус допоміжного комітету. Комітет жінок-кооператорів об'єднує представників споживчих, сільськогосподарських, виробничих і житлових кооперативів. Головними завданнями Комітету жінок-кооператорів, як і 90 років по тому, є залучення жінок до кооперативного руху, обмін інформацією між кооперативними організаціями, звернення більше уваги освіти жінок та їх фаховій підготовці. Комітет жінок-кооператорів проводить велику роботу в країнах, що розвиваються. Все це і зумовило актуальність поданого дослідження. Метою публікації є аналіз соціальних та ідеологічних основ міжнародного жіночого кооперативного руху в період його становлення (перша третина ХХ ст.).

Історіографія питання надзвичайно об'ємна і включає дослідження як з економічної, так і політичної теорії. Як відомо, першими теоретиками кооперації були соціалісти-утопісти – англієць Роберт Оуен (1771–1858) і француз Шарль Фур'є (1772–1837) [1]. Під впливом ідей Оуена в 1844 р. був сформований кооператив Рочдельських Піонерів. Згідно з ідеями Оуена, він мав бути „інтегральним” – задовольняти всі потреби своїх членів, але врешті він перетворився тільки в споживчий, статут якого і до цього часу служить зразком для споживчої кооперації. Ідеологом виробничої кооперації був учень Сен-Сімона, Бюше. Він у 1831 р. створив статут виробничої спілки в основі

якого лежало спільне володіння результатами виробництва. Їхні наукові погляди на поступове мирне перетворення суспільства чисто кооперативними засобами без класової боротьби і диктатури пролетаріату шляхом проведення суспільних реформ, співробітництва та громадянського миру отримали назву „кооперативного соціалізму” і завоювали серця більшості кооператорів та інших громадян світу. Соціалісти вбачали в кооперації інструмент демократизації держави. Вони розбудовували кооперативи як економічні структури незалежні від держави, або частково фінансовані державою. Якщо перші соціалісти розглядали кооперацію як ідеал економічного існування держави та робітників, то після Великої Французької революції кооперація стає інструментом боротьби за соціальну державу. К. Маркс, як відомо, взагалі заперечував існування робітничої кооперації, розглядаючи її лише як один із засобів класової боротьби. Кооперація для нього – частина класової боротьби і вона виступає інструментом в цій боротьбі. Лідери ліберальних течій розглядали кооперацію як інструмент примирення робітників та буржуазії, у такий спосіб спрямовуючи її економічну основу в ідеологічне русло [2]. Ідею споживчої кооперації відновив Е. Ансель і, застосувавши її до умов і принципів пролетарського руху, заснував у 1881 р. в Генті кооператив „Voogen”, котрий починає собою новітню історію робітничої кооперації [3].

У кінці XIX – на початку XX ст. діяльність споживчих товариств та товариств гуртових закупівель в європейських країнах досягла найбільшого успіху. Це стало основою для зародження нової концепції („роудельської кооперативної доктрини”), яка передбачала вирішальну роль споживчої кооперації в удосконаленні світу. Одним із основоположників цієї теорії став професор політичної економії з Сорбони Шарль Жід (1847-1932), котрий заснував так звану „німську школу” розвитку кооперативного руху [1, 124]. Завдячуючи теоретичним розробкам видатного французького вченого, теорія „кооперативного соціалізму” отримала класично закінчену форму і стрімко поширювалася у суспільному середовищі країн світу. Власне Ш. Жід шляхом мирної перемоги кооперативної торгівлі, сільськогосподарського і промислового виробництва за умови політичного нейтралітету запропонував нову модель суспільного устрою під назвою „кооперативна республіка”.

19 серпня 1895 р. у Лондоні було скликано I установчий Міжнародний кооперативний конгрес, у роботі якого взяли участь 207 представників різних кооперативних організацій Австралії, Австро-Угорщини, Англії, Бельгії, Голландії, Данії, Італії, Сербії, США, Франції, Швейцарії та спостерігачі з деяких інших країн (Аргентини, Індії, Німеччини, Росії та ін.) [4]. Виникнення Альянсу стало прогресивним явищем у громадському житті того часу. Кооперативний рух включився в сферу міжнародних відносин.

У Російській імперії розвивалися наукові засади так званого „російського кооперативного соціалізму”, який також взяв за основу розвиток споживчої кооперації. Відомими представниками цього напрямку були кооперативні діячі М. Гібнер, О. Меркулов, В. Поссе, В. Тотоміанц [5, 50]. Серед українських кооператорів близьким до теорії кооперативного

соціалізму був видатний вчений-економіст та відомий діяч Української революції М. Туган-Барановський. Він передбачав творчу місію кооперації, засобами якої можна обійтися без кровопролитних революцій, запропонованих марксистами та іншими ортодоксами у боротьбі з експлуатацією і експлуаторськими класами. „Кооперативи також створюють новий світ, – стверджував вчений, – але тими ж засобами, що закладені у самому капіталізмі” [1, 88]. Іншими були погляди на кооперацію українського теоретика соціал-демократичного руху Лева Юркевича: „... Нічого отже соціалістичного „по своїй природі” кооперація в собі не має, і коли вона повстає без жадних ідей тільки як чисто господарська інституція, то може бути скоріше шкідливою ніж корисною для робітництва, бо заводить його на шлях ілюзоричної боротьби з капіталізмом. Кооперація несе велику користь робітництву тільки тоді, коли вона засвоює ідею робітничої клясовості. За такої умови кооперація очищується від штучної і шкідливої слави всесильного реформатора, а та економічна і моральна поміч, яку вона дає робітництву, природно сплітається з його загальним рухом. Помилуються „нейтралісти”, коли кричать, що дух клясовості прищеплений кооперації розколює і ослаблює її. Ні, у нашому суспільстві, глибоко поділеному релігійними і класовими антагонізмами є майже неминучим, що люди однакової віри та переконань єднаються окремо. І дух клясовості, розумно прищеплений робітничій кооперації може тільки служити новим імпульсом до її розвитку, як то показує досвід Бельгії, Голяндії, Німеччини, Австрії і т. д. Ми виставляємо ідею зв'язку кооперації з робітничими партіями тільки як принцип. В міру того, як робітництво переймає ся клясовою свідомістю, одухотворюється нею і кооперативний рух. Нам мусить ходити головою те, щоби очистити робітничу кооперацію від намулу „нейтральної” ідеї співробітництва кляс і природно зв'язати її з цілим сучасним клясовим рухом робітництва” [6].

Значний внесок у практичне втілення „роудельської кооперативної доктрини” на теренах Наддніпрянської України вніс відомий подільський кооператор Й. Волошиновський. Досить помітну науково-теоретичною розвідкою стала його праця „Ціто” („Завтрашній день”), що вийшла у Києві в кінці 1916 р. [7]. Оpubлікована польською мовою окремою книжкою, вона носила характер програмного документа щодо утворення і діяльності „кооперативної республіки”, стала своєрідним дороговказом побудови післявоєнного справедливого суспільства.

В 1900 р. в Парижі проходив IV конгрес МКА, на якому відбувся розкол у кооперативному рухові: в ньому виокремилися дві течії. Першу, реформістську, очолювали бельгійські кооператори-соціалісти (Е. Ансель, Л. Бертран), другу, соціалістичну, представники Німської наукової школи кооперації Франції (Шарль Жід і де Буав). На наступних конгресах суперечка між цими течіями посилювалася, особливо загострилася вона в 1921 р., після X конгресу МКА в Базелі. Тоді було визнано представництво російської Центроспілки в МКА. Перед Першою світовою війною відбулося дев'ять конгресів МКА. В 1914 р., коли почалася Перша світова війна, діяльність Альянсу припинилася. Тільки через 8 років, після тривалого підготовчого періоду, в Базелі (Швейцарія) було скликано X конгрес МКА. Саме на ньому і було

утворено Міжнародну кооперативну жіночу гільдію (МКЖГ), яка в 1921 р. об'єднала 27 млн. жінок-кооператорів з 20 країн. Ця жіноча кооперативна організація була самостійною й незалежною: вона скликала свої конгреси й мала власні керівні органи. МКЖГ провела велику роботу щодо підвищення громадського становища жінок, розширення їх освіти, досягнення їх політичної та економічної рівності, поліпшення життя їх родин тощо. [8]

Гільдія намагалася проводити політику нейтралітету в ідеологічних питаннях, але принциповими були базові інтереси та цінності кооперації. Незважаючи на її аполітичність, провідні політичні сили всіляко використовували її потенціал для популяризації своїх ідеологічних принципів. Комуністичні лідери чудово розуміли значення жіночого потенціалу в повоєнній Європі і саме тому велику увагу приділяли кооперації як механізму консолідації жінок в класовій боротьбі. Показовим є звернення одного з представників німецького комуністичного руху Карла Біттеля на шпальтах газети „Комуністка” до соратниць із закликом активно долучитися до роботи в споживчій кооперації, бо саме вона охоплює більшість жінок і може стати місцем боротьби з капіталом. Він, зокрема, писав: „...В Германії дело все еще обстоит таким образом, что женщины-пролетарки в потребительско-кооперативном движении даже еще не делают попыток выдвинуть и защитить свои собственные интересы. Нам неизвестен ни один случай, когда бы женщина кооператорша вообще старалась оказывать какое-либо влияние на ход дел. Только этим и можно объяснить то, что германские женщины совершенно примирились с отсутствием своей представительницы на первой Международной Женской Конференции и кооператорш в Базеле. Ответственность за такого рода отношение к миллионам женщин, являющихся усердными членами потребительских обществ прежде всего падает на коммунистов: наши товарищи женщины, прекрасно понимающие политическое значение работы внутри потребительских обществ, прекрасно знающие, что там можно воспитать и просвещать женщин скорее чем где бы то ни было, до сих пор совершенно не занимались этим вопросом. Наши товарищи женщины совершенно не использовали возможности на примере повседневной практической работы в потреб. обществах, убедить миллионы безразличных женщин в неспособности реформизма сделать что-либо в этом направлении, имели возможность на бесчисленных примерах вздоживания, против которого кооперация совершенно бессильна, сделать соответствующие политические выводы.

Іменно в житті потреб. обществ існує достатнє кількість питань і проблем, в яких комуністки, розуміючи глибоке значення економічних явищ, могли б зробити більше, чим те жінки, котрим це розуміння чуждо. Ми взагалі полагам, що якщо б жінки комуністки більш основательно занялись потребительскими обществами, если бы они вполне сознали свои обязанности по отношению к праву совместного решения вопросов, возникающих в кооперативном движении, то до такого разложения внутри потребительского движения, которое привело

к росту недовольства, дело не дошло бы. Коротко говоря, речь идет о том, что с одной стороны, кооперативная бюрократия „от имени миллионов организованных пролетарских потребителей” проводит чисто оппортунистическую экономическую и налоговую политику, чреватую роковыми последствиями для всего рабочего класса (например, в настоящий момент в вопросе о снабжении сахаром); с другой же стороны, руководители потреб. обществ благодаря крайнему реформизму и самолюбию не допускают совершенно естественного единого фронта борьбы между кооперацией, партиями и профсоюзами. К этому надо добавить полную неспособность потреб. обществ влиять на удешевление цен и урегулирование, а кроме того полную приостановку развития кооперативных учреждений.

Эти последние обстоятельства особенно отражаются на пролетарских домашних хозяйках. Если потребительские общества действительно желают исполнить свои обязанности в деле облегчения пролетарки домашней хозяйки, то этим обществам необходимо устроить возможно больше лавок, специальных магазинов, кооперативных универсальных магазинов, а также гораздо большее количество производственных предприятий. Затем потреб. общества должны прежде всего создать специальные учреждения, способные облегчить женщин в их работе по кухне и домашнему хозяйству: полная подготовка блюд, предварительная варка продуктов, центральные кухни (см. пример Гельсингфорса), хорошие семейные рестораны), мастерские для починок, кооперативные прачечные, кооперативные дома с центральной кухней и т.д. и т.д. (см. №№ Коммунистки II 17 от 1921 г.). Все эти вопросы, касающиеся того, по сколько возможно заменить мелкое неэкономное собственное хозяйство (в котором единственной машиной является кофейная мельница), экономным кооперативным машинным хозяйством, поскольку таким образом удастся освободить женщину не только от физических тягот, но прежде всего дать ей возможность духовного творчества, все эти вопросы говорим мы, совершенно не подвигались еще обсуждению, но в этом виноваты сами пролетарки, которые не умеют использовать для своих надобностей потребительские общества. А как раз подготовительная работа к классовой борьбе требует освобождения женщины пролетарски от обязанностей по кухне и по дому.

Таким образом внутри потребительского кооперативного движения имеется достаточное количество специальных областей работы, которой женщины могли бы наконец заняться.

Но кроме этих специальных областей, необходимо заниматься и крупными вопросами кооперативного движения, а в этом отношении женщины кооператорши оказывали нам очень небольшую поддержку. Вспомним только о таком важном вопросе, как кооперативный товарообмен с Советской Россией и помощь голодающим в России вообще. В Англии, например, где кооператорши имеют свои собственные женские группы, в течение последнего года велась ожесточенная борьба по вопросу о том, „сделало ли Общество Оптовых Закупок действительно все для развития Международной Кооперативной Торговли”. А на Международном

кооперативном Съезде Английская Женская Гильдия внесла резолюцию, согласно которой от Обществ Оптовых Закупок требуется, „чтобы они использовали все возможности, возникшие благодаря краху капиталистической мировой торговли в целях учреждения Международного Товарообмена на кооперативных началах”.

Между тем в Германии сотрудничество кооператорш пока что ограничивается самими мелкими делами вместо того, чтобы заниматься решающими вопросами кооперативного движения. На бесчисленном количестве кооперативных съездов не выступали вообще женщины, а на Международном Кооперативном Конгрессе от Германии не было ни одной делегатки женщины. Более того, как уже сказано выше, наши товарищи совершенно не позаботились о том, чтобы на Первом Международном Женском Конгрессе, где были представлены все национальности, была женщина делегатка из Германии. В брошюре по поводу этого конгресса поэтому совершенно правильно говорится: „Если мы желаем использовать всю силу женщины для движения, мы должны предоставить ей полные права и ни в коем случае не смеем заставить ее совершенно отказаться от собственной жизни внутри организации. Для этого нет совершенно надобности в учреждении особых женских гильдий. Но необходимо как раз теперь, чтобы правления потребительских обществ зывали специальные собрания для членов кооперации женщин, чтобы на этих собраниях злободневные вопросы о дороговизне, о налогах на потребительские общества, объединение с рабочими партиями и профсоюзами, подвергались принципиальному и практическому обсуждению.

Вот та важная область новой работы, в которой женщины могут оказать существенную помощь для того, чтобы сделать потребительские общества действительным средством борьбы пролетариата, как в повседневных вопросах, так и в международном классовом масштабе” [9].

Подана стаття є показовою з багатьох питань жіночого кооперативного руху. Це і низька політична та економічна свідомість жінок, що була наслідком їх безправного становища в суспільстві, низької культури та неосвіченості. Повна відсутність жіночих кадрів у кооперації і як наслідок не можливість впливати на рішення і відповідно другорядні ролі в кооперативних інститутах. Політизація кооперації, вирішення класових питань замість економічних, часто не розуміння справжнього змісту кооперації як явища економічного, суто добровільного та альтернативного державним економічним утворенням.

Отже, жіночий кооперативний рух першої третини ХХ ст. розвивався відповідно до загальносвітових тенденцій. Будучи складовою частиною МКА, Міжнародна кооперативна жіноча гільдія (МКЖГ) не могла проводити самостійну політику і значною мірою займалася любюванням інтересів національних кооперативних союзів на рівні міжнародних економічних та правових інститутів. Це характерно і для Німеччини, де кооперація буде націоналізована і для Радянського Союзу, де буде створена своя особлива радянська кооперація. Варто зазначити, що, незважаючи на слабо визначений статус, МЖКГ консультувала МКА з проблем жіночого

кооперативного руху, проводила освітню й дослідницьку діяльність, встановлювала контакти з жінками-кооператорами та національними жіночими організаціями, вела боротьбу за рівні права жінок та чоловіків в освіті, професійному навчанні, оплаті праці, висуванні на керівні посади. Кооперація була і залишається надзвичайно привабливою і доступною сферою діяльності жіночої громади з усіма економічними ризиками та владними перспективами.

1. Макаренко А.П. *Теория и история кооперативного движения* / А.П. Макаренко. – М.: ИВЦ „Маркетинг”, 1999.
2. Бабенко С. Г. *История кооперативного руху* / С. Г. Бабенко, С. Д. Гелей, Я. А. Гончарук. – Л.: Ін-т українознавства НАН України, 1995.
3. Бланк Г. Я. *Основы теории и истории потребительской кооперации СССР* / Г.Я. Бланк. – М.: Экономика, 1963.
4. Крашенинников А.И. *Международный Кооперативный Альянс* / А.И. Крашенинников. – М.: Экономика, 1980.
5. Аліман М. В. *История споживчої кооперації України* / М. В. Аліман, С. Г. Бабенко, С.Д.Гелей. – Л., 1996.
6. Лев Юркевич. *Кооперація і робітничий рух* / Юркевич Лев / „Дзвін”, Київ. – 1913. – № 9.
7. Витанович І. *История українського кооперативного руху* / І. Витанович. – Нью-Йорк: Товариство українських кооператорів (ТУК), 1964.
8. Лозовый А. *Курс кооперации. Очерк истории и теории кооперации* / А. Лозовый. Харьков: Пролетарий, 1929.
9. *Российский государственный архив социально-политической истории* –Ф.506. – Оп.1. – Спр.26.

А.Г. Морозов, О.М. Абразумова

СПРОБИ ПРОТИДІЇ СЕЛЯНСТВА НАСТУПУ ДЕРЖАВИ НА ДЕМОКРАТИЧНУ СУТНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ (1921-1929 РР.)

В науковій літературі проблема радянзації кооперативних установ і організацій знайшла належне відображення. У публікаціях І. Витановича [1], М. Алімана [2], С. Бабенка, С. Гелей [3], В. Марочка [4], В. Пака і Ф. Левченка [5], А. Пантелеймоненка [6], І. Фаренія [7] досить широко висвітлено заходи більшовиків щодо одержавлення української кооперації в процесі утвердження радянської влади в Україні. Постійно продовжують з'являються статті з історико-теоретичних проблем розвитку селянської кооперації і на сторінках тематичного збірника наукових праць „Український селянин”.

Водночас, ще відносно малоопрацьованими залишається у науковій літературі проблема вивчення конкретного механізму державного регулювання функціонування аграрного сектора економіки України, в основі якого і лежала сільськогосподарська кооперація. Питання про те, де більш ефективними були державні механізми, а де суто ринкові, ще не має однозначної відповіді. Слід зазначити, що сутність участі держави в регулюванні аграрного сектора і на сьогодні є однією з невирішених проблем. Ураховуючи це проблема державного регулювання діяльності сільськогосподарської кооперації в умовах нової економічної політики і сьогодні є цілком актуальною, а отже потребує подальшого дослідження. Автори статті ставлять за мету розкрити протидію селянства